

JAAROVERZICHT EN VERSLAG van het gevoerde beleid van de Stichting Molens Hoeksche Waard

2021

Jaarverslag 2021 van de Stichting Molens Hoeksche Waard

Ook 2021 was een bijzonder jaar dat zich o.m. kenmerkte in de beperkte contacten tussen de bezoekers, molenaars, overige vrijwilligers en bestuur. Voor het tweede achtereenvolgende jaar was er geen vrijwilligersbijeenkomst waar we met elkaar onder het genot van een hapje en een drankje de actuele molenzaken konden doorpraten en waar we konden aanhoren hoe we samen bezig zijn om ons doel te bereiken. In het achter ons liggende jaar zijn er weliswaar gebruikelijke activiteiten zoals Nationale Molendag, Monumentendag, e.d. geweest. Maar riepen we andere jaren geïnteresseerde dorpsbewoners en inwoners van elders op om toch vooral onze molens te bezoeken om van dichtbij kennis te nemen hoe zo'n schitterend bouwwerk ook in deze tijd functioneel kan zijn, nu moesten we andermaal het bezoek beperkt houden in verband met de veiligheidsmaatregelen die bij corona in acht moesten worden genomen. Wij hopen dat wij met elkaar – in de meest brede zin van het woord – in staat zijn de door onze overheid voorgeschreven en soms minder plezierige maatregelen in acht te nemen, want alleen samen kunnen we corona onder de knie krijgen.

Ook al zijn onze contacten door corona dit jaar minder intensief geweest, dankzij medewerking van velen hebben wij samen toch ook veel kunnen bereiken. Wij denken aan de restauratie van De Lelie die weer voorzien is van een gerestaureerd motorhuis dat tevens als bezoekerscentrum dienst zal gaan doen en de restauratie van 't Vliegend Hert die nu weer naar hartenlust kan draaien. Ook noemen we het initiatief om de korenmolen De Goede Hoop, die sinds enkele jaren weer draaivaardig is, ook maalvaardig te gaan maken. De nodige stappen zijn hiervoor onlangs gezet. Dit alles boven het reguliere onderhoud en onverwachte herstelwerkzaamheden aan niet voorziene slechte molenonderdelen.

En juist om het gehele molenbezit als cultureel erfgoed optimaal voor onze samenleving te kunnen inzetten, is een duidelijke en transparante visie op de molenbiotoop van wezenlijke betekenis. Onze stichting weet zich hierbij van harte ondersteund door de Werkgroep Molenbiotoop die sinds een paar jaar binnen onze stichting werkzaam is. Mede dankzij het werk van deze groep vrijwilligers wordt ook hierbij vormgegeven aan de realisering van onze doelstelling.

Tenslotte mogen we ons gelukkig prijzen met de visie en opstelling van de gemeente Hoeksche Waard. Uit de contacten die ons bestuur regelmatig met de portefeuillehouder heeft, blijkt iedere keer weer de grote interesse die het gemeentebestuur voor het werk van onze stichting heeft.

In november 2021 verscheen het boek "De Canon van de Hoeksche Waard", een prachtige en rijk geïllustreerde uitgave met heel veel historische informatie over onze mooie Hoeksche Waard. Als blijk van waardering voor het vele werk dat molenaars en andere vrijwilligers voor het behoud van onze molens verrichten, heeft het bestuur besloten dit boek aan alle vrijwilligers van onze stichting cadeau te doen. Het boek is begin december 2021 bezorgd.

We spreken de wens uit dat in het nieuwe jaar de situatie weer zodanig genormaliseerd wordt dat we weer optimaal gezamenlijk de zaken mogen oppakken. Tenslotte willen wij iedereen hartelijk bedanken die in het afgelopen jaar voor onze stichting werkzaam was. Wij hopen dat we ook in 2022 van diezelfde inzet en enthousiasme verzekerd mogen zijn.

Namens het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard,
Jan Booden, voorzitter
Rook Belder, secretaris

Visie, doelstelling en beleid

Doel en visie

De Stichting Molens Hoeksche Waard (SMHW) heeft tot doel het bevorderen van de instandhouding van windmolens in de Hoeksche Waard. Zij wil dat haar molens blijven draaien en indien mogelijk ook malen. Dit oer-Hollandse mechaniek is medebepalend voor het beeld van onze dorpen. Zij herinneren aan een rijke historie en zijn een wezenlijk onderdeel van ons cultureel landschap dat gehandhaafd moet blijven.

SMHW tracht tegen de achtergrond van deze visie haar doelstelling te verwezenlijken door:

- het bedrijfsklaar maken, onderhouden en exploiteren van de molens;
- het beheer van de molens;
- het verzamelen van historische gegevens over deze objecten;
- het stimuleren van de belangstelling voor de molens;
- het aanstellen en begeleiden van de vrijwillige molenaars en overige vrijwilligers;
- de coördinatie van alle molenactiviteiten en de beleidsvoering daarvan;
- het zo mogelijk in eigendom verkrijgen van alle binnen het grondgebied gelegen molens.

Om de doelstelling te realiseren zijn deskundigheid en middelen nodig. Deskundigheid wordt verworven via het aanstellen van mensen met specifieke expertise.

In de huidige Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM), die voor onze stichting loopt van 2019-2024, is de overheidsbijdrage lager. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed draagt 50 pct. bij, terwijl de Provincie Zuid-Holland 41 pct. subsidieert. Dat betekent dat SMHW voor het restant van 9 pct. moet zorgen. In geld uitgedrukt komt dat neer op € 51.429 in 6 jaar ofwel per jaar op € 8.571,50. Om in dit tekort te voorzien besloot het bestuur in januari 2021 om voor de periode 2019-2024 jaarlijks een bedrag van € 9.000 te reserveren naar de rekening *Voorziening suppletie SIM 2019-2024*. Dit bedrag wordt dan jaarlijks ten laste gebracht van de rekening van baten en lasten.

Beleid

SMHW kiest vanuit haar doelstelling en visie voor vier pijlers die haar beleid dragen. Dat zijn: het kwaliteitsbeleid (zorg voor de molens), het financieel beleid (w.o. fondsenwerving), het HR-beleid (zorg voor de molenaars en andere vrijwilligers) en het communicatiebeleid (w.o. ICT).

Kwaliteit

De zorg voor de molens, die vanuit de doelstelling van Stichting Molens Hoeksche Waard de hoogste prioriteit geniet, omvat voornamelijk onderhoud en veiligheid op en rondom de molens. Onderhoudsplannen, die de basis vormen voor de structurele overheidssubsidie, moeten zo realistisch mogelijk worden opgesteld en uitgevoerd. Alles onder het motto: "sober maar doelmatig".

Financiën

Fondsenwerving, zowel voor incidentele molenrestauraties als voor het groot en regulier onderhoud van de molens, is daarbij van grote betekenis. Overheden, instellingen en particulieren zijn hiervoor de aangewezen partners. Een accuraat financieel beheer, met name de besteding en verantwoording van overheids- en andere ontvangen subsidies, is onderdeel van een verantwoord financieel beleid.

HR

Omdat de overheid regelgeving heeft vastgesteld inzake veiligheid van personen in en rondom de molen, is het noodzakelijk dat de molenaar zich als een manager van zijn molen gedraagt. Hij draagt daarbij een grote

verantwoordelijkheid. De bemensing van de molens vereist een actueel HR-beleid van Stichting Molens Hoeksche Waard.

Communicatie

Communicatie is, zeker bij een vrijwilligersorganisatie waarin mensen vanuit verschillende professionaliteit werkzaam zijn, van wezenlijke betekenis. Bij communicatie met externe partijen vormt ICT een belangrijk onderdeel. In het beleidsplan 2020-2024 van SMHW, dat in 2020 door het bestuur werd vastgesteld, wordt daarop in detail ingegaan.

Onderhoud, veiligheid en restauratie

Onderhoud

Voor de realisering van het onderhoudswerk zoals genoemd in het SIM-plan 2019-2024, is ingaande 2019 een samenwerking aangegaan met de Stichting Restauratie Werkplaats Schiedam (RWS). Het bestuur stelt tot zijn genoegen vast dat deze samenwerking met RWS naar wens verloopt. Begin 2021 is het onderhoudswerk voor het lopende jaar ingepland en aan de hand daarvan zijn de geplande onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

Veiligheid

Ook in het afgelopen jaar is extra aandacht besteed aan de veiligheid op en rondom de molens. Jaarlijks passeren alle zaken de revue en ook jaarlijks moet bekeken worden of er nieuwe inzichten zijn.

Tijdens iedere bestuursvergadering meldt het bestuurslid, dat met veiligheidszaken is belast, of zich in de afgelopen periode (bijna)ongevallen op of rondom de molen hebben voorgedaan en zo ja, welke maatregelen getroffen zijn waardoor deze in het vervolg voorkomen kunnen worden.

Restauratie

In het afgelopen verslagjaar is de restauratie de korenmolen 't Vliegend Hert te 's-Gravendeel en die van De Lelie gereed gekomen. Voor De Lelie betrof dit het beter toegankelijk maken van de molen, inrichting van de machinekamer en de bouw van een schuurtje met daarin een toiletvoorziening dat ook geschikt is voor mindervaliden.

De molenbiotoop

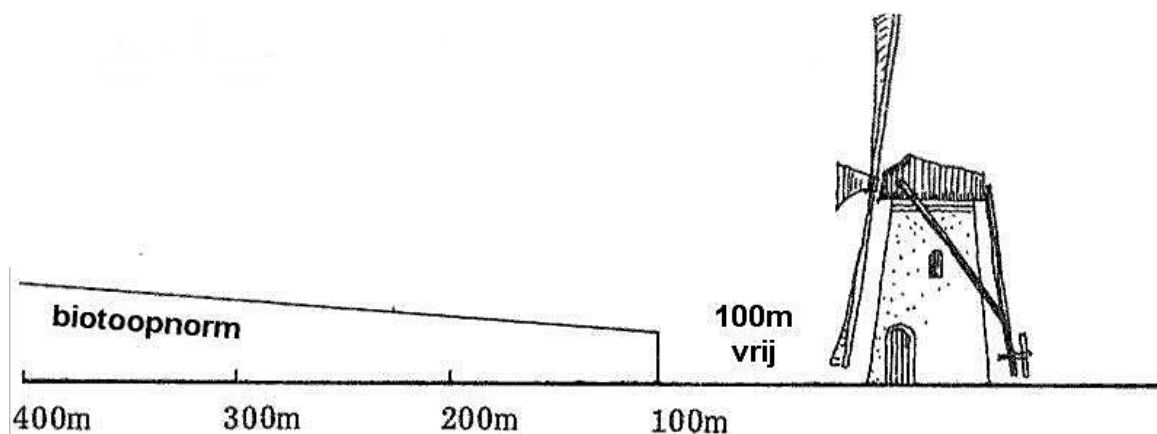
Nut en noodzaak van de molenbiotoop

Onder molenbiotoop wordt verstaan de vrije omgeving rondom de molen die nodig is, zodat de molen kan functioneren. En met functioneren bedoelen we *draaien* en *malen*. Zonder draaiende molens zijn er geen vrijwilligers en is er geen overheidsgeld. Dat is de 'harde' voorwaarde om voor overheidssubsidie in aanmerking te komen. Wanneer hieraan niet wordt voldaan, zullen rijks- en provinciale overheden in beginsel geen restauratiesubsidie beschikbaar stellen.

Er zijn normen gesteld die bepalen welke obstakels in de omgeving van de molen aanvaardbaar zijn. Destijds is de z.g. 1:100 regel voor het landelijk gebied vastgesteld. Voor het stedelijk gebied geldt de 1:30 regel. Deze regel houdt in dat, uitgaande van de 1:100 regel, de eerste 100 meter van de molen obstakelvrij moet zijn, terwijl elke volgende 100 meter een obstakel één meter per 100 meter hoger mag zijn en obstakels op meer dan 400 meter van de molen niet meer als hinderlijk worden beschouwd.

Een goede molenbiotoop staat garant voor:

- een zo vrij mogelijk zicht op molens, hetgeen van grote landschappelijke en cultuurhistorische waarde is;
- een vrije windvang, zodat de molens verantwoord kunnen draaien en malen;
- een onbelemmerde watergang daar waar het de poldermolens betreft;
- vanuit de molen goed zicht op aankomend (slecht) weer.

Dit overzichtje geeft de juiste afstand weer zoals een verantwoorde molenbiotoop behoort te zijn. De eerste 100 meter gerekend vanaf de molen, mogen er geen obstakels zijn. Na iedere 100 meter tot 400 meter mag een obstakel per 100 meter 1 meter hoger zijn.

Werkgroep Molenbiotoop Hoeksche Waard

Sinds een paar jaar valt onder de paraplu van onze stichting de Werkgroep Molenbiotoop Hoeksche waard, die zich met de molenbiotoop van de molens in de Hoeksche Waard bezighoudt. De doelstelling van de Werkgroep Molenbiotoop Hoeksche Waard is 'het behoud en zo mogelijk verbeteren van de molenbiotoop van molens in de Hoeksche Waard. Molens passen daarbij zoveel mogelijk in het dorpschoon en/of het polderlandschap, rekening houdend de flora en fauna'. Deze opvatting sluit naadloos aan bij de doelstelling die onze stichting over de molenbiotoop heeft.

De werkgroep vertegenwoordigt geen zelfstandig belang omdat zij geen rechtspersoon is. Positioneel is zij een orgaan van bijstand van SMHW en heeft daarom geen eigen achterban tot wie zij zich dient te richten. De voorzitter van de werkgroep, die bestuurslid is van onze stichting, legt voorstellen en adviezen van de werkgroep ter besluitvorming voor aan het bestuur van SMHW.

Mede dankzij de bijdrage van de werkgroep heeft het bestuur in november 2020 een notitie vastgesteld die een belangrijk speerpunt vormt voor een verantwoord beleid ten aanzien van de molenbiotoop. Ingaande 2021 worden de rapportages over de molenbiotoopontwikkelingen in de gemeente Hoeksche Waard in een document vastgesteld dat na iedere vergadering wordt aangevuld. Daardoor wordt een molenbiotoopdossier opgebouwd dat van belang kan zijn indien over bepaalde zaken onduidelijkheden gaan ontstaan.

Aandacht gevraagd bij gemeente voor bouwplannen

In 2021 vertaalde de grote behoefte aan woningbouw zich ook in bouwplannen in de directe omgeving van onze molens. Intensief overleg met initiatiefnemers en gemeente leidde in de meeste gevallen tot plannen waarover de stichting een positief advies kon geven.

Op basis van onze ervaringen zijn er bij de gemeente een paar punten extra onder de aandacht gebracht:

1. Binnen de Hoeksche Waard zijn in geldende bestemmingsplannen niet dezelfde en soms onjuiste biotoopregels opgenomen. Wij zijn met de gemeente in gesprek om in het kader van de nieuwe Omgevingswet tot eenduidigheid te komen.
2. Gemeentelijk en particulier 'groen' voldoet op veel plaatsen niet aan de geldende biotoopregels, 'te hoge bomen vangen te veel wind'. Bij nieuwbouw en (her)inrichtingsplannen pleiten wij voor de toepassing van laagblijvende boomsoorten. Voorkomen is beter dan genezen.
3. Kennis: Wij zijn in overleg met de gemeente om te komen tot een cursus voor het gemeentepersoneel om het waarom van en de kennis over de molenbiotoop te vergroten.

Het Waterschap Hollandsche Delta en de Poldersche Molen

Het waterschap heeft plannen gemaakt om de uitstoot van nutriënten op de Binnenbedijkte Maas te verminderen. Die hebben tot gevolg dat de St. Anthoniepolder een andere afwatering krijgt. We hebben bij het waterschap bepleit dat deze afwatering niet tot gevolg mag hebben dat de Poldersche Molen te weinig water krijgt aangevoerd om goed te kunnen blijven functioneren, draaien en malen. Het waterschap is het daarmee

eens. De komende tijd zullen gesprekken worden gevoerd om tot een vernieuwde overeenkomst te komen, waarin dit uitgangspunt wordt vastgelegd. Er komen praktijk-afspraken met de bedoeling dat de molen zo min mogelijk water zal lozen op de Binnenmaas en op die manier de doelstelling van het waterschap – zo min mogelijk nutriënten uitstoot – ondersteunt.

Restauratie/renovatie molens

De Lelie

In februari 2020 gaf de wethouder Cultureel Erfgoed van de gemeente Hoeksche Waard, de heer H. van Waveren, het startschot voor het renovatieproject om het vervallen molenhuis aan de voet van De Lelie te Puttershoek weer toegankelijk te maken voor bezoek. De opzet was dit motorhuis in te richten als expositieruimte. Daarnaast was het noodzakelijk de ruimte rondom de molen toegankelijk te maken voor mindervaliden en voorts dat er een water- en toiletvoorziening werd aangebracht.

Mede dankzij de Molenprijs 2019, die onze stichting in dat jaar mocht ontvangen, kon dit project worden aangepakt. Voor de kosten van het extra werk, zoals aanleg hellingbaan en bouw van een schuurtje voor een toiletvoorziening, zijn in 2020 fondsen en het bedrijfsleven aangeschreven, terwijl ook de Provincie Zuid-Holland en de gemeente Hoeksche Waard hiervoor een financiële bijdrage hebben verstrekt. Daarnaast kregen we een donatie van de Vrienden van de Lelie. Dankzij deze bijdragen kon met het werk worden begonnen en eind augustus 2021 was het werk voltooid.

Een impressie van de openingshandelingen die gepleegd werden bij de heringebruikneming van De Lelie op 3 september 2021. Op de foto's onder meer Willy de Zoete (Gedeputeerde Provincie Zuid-Holland), Harry van Waveren (wethouder Cultureel Erfgoed gemeente Hoeksche Waard), Nico Papineau Salm (voorzitter Vereniging De Hollandsche Molen) en Jan Booden (voorzitter Stichting Molens Hoeksche Waard).

Na de openingshandelingen werden het nieuw gebouwde schuurtje en het gerestaureerde motorhuis bezocht. De molenaar van De Lelie, Jesse in 't Veld, geeft uitleg over de functie van het vroegere motorhuis. De bijeenkomst werd afgesloten met een hapje en een drankje waarna iedereen in de gelegenheid werd gesteld het gerenoveerde project te bezoeken.

Op een zonovergoten vrijdag 3 september 2021 werd De Lelie opnieuw in gebruik genomen. Bij deze officiële heringebruikneming waren o.a. aanwezig Willy de Zoete, Gedeputeerde Cultuur en Erfgoed van de provincie Zuid-Holland, Harry van Waveren, wethouder Cultureel Erfgoed van de gemeente Hoeksche Waard, en Nico Papineau Salm, voorzitter van de Vereniging De Hollandsche Molen. Aansluitend was er gelegenheid de molen met het vernieuwde molenhuis te bezichtigen. Bij deze gelegenheid overhandigde Willy de Zoete het "Compliment voor het Monument" door overhandiging van een oorkonde. Dit compliment wordt maandelijks uitgereikt aan een organisatie die zich inzet voor behoud en restauratie van een herbestemd opengesteld monument in de provincie Zuid-Holland. Zaterdag 4 september werd de opening feestelijk gevierd met publiek. Stoommachines en klompenmakers met behulp van een stoommachine, waren aanwezig om het publiek te laten zien hoe er in vroegere tijden gewerkt werd met stoom.

De korenmolenaar heeft een bijzondere relatie met stoom. In het nu gerestaureerde motorhuis stond in het verleden een stoommachine om in tijden van windstilte de molen toch te laten draaien. In de machinekamer kunnen bezoekers straks alles te weten komen over de vroegere stoommachine. Voor deze presentatie is een documentaire gemaakt. Verspreid in de molen hangt een aantal informatieborden die de historie en het gebruik van de molen toelichten. Ook is een film gemaakt over de molen de Lelie waarin historie, noodzaak van aanschaf stoommachine en economische belangen worden toegelicht. Deze film werd mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van het Prins Bernard Cultuurfonds.

Bij de renovatie zijn de kelder en het motorhuis weer toegankelijk gemaakt en gerestaureerd. Op het dak van de machinekamer zijn de schoorsteen van de stoommachine en de kolenstortbak gereconstrueerd. Voor de veiligheid is er een hekwerk op het dak aangebracht, volledig in stijl met de rest van het gebouw.

't Vliegend Hert

In de zomer van 2020 is de korenmolenaar 't Vliegend Hert te 's-Gravendeel stilgezet omdat de korte spruit geheel verrot bleek te zijn. Het zou een gevaar scheppende situatie zijn indien de molen zou blijven draaien. Tevens diende de vang hersteld te worden. De totale kosten zijn begroot op bijna € 38.000, waarvoor een subsidieaanvraag bij de Provincie Zuid-Holland is ingediend die eind 2020 gehonoreerd werd. Van de totale kosten van zo'n € 38.000 draagt de Provincie Zuid-Holland circa € 27.500 bij, zodat het restant van circa € 10.500 ten laste van de algemene onderhoudsreserve komt.

Begin 2021 is met de uitvoering van het werk begonnen en begin mei waren alle werkzaamheden uitgevoerd. Alleen moest de begane grond nog beter voor bezoekers toegankelijk worden gemaakt. Wanneer dat gebeurt is, zullen er ook informatieborden worden geplaatst over de geschiedenis van deze molen.

De Goede Hoop

Omdat het bestuur alle mogelijke middelen aangrijpt om de korenmolen De Goede Hoop, die sinds 2018 weer draaivaardig is, ook weer maalvaardig te maken, werd hiervoor subsidie aangevraagd bij de provincie. De Provincie Zuid-Holland liet in 2020 weten dat mede door de grote hoeveelheid subsidieaanvragen onze aanvraag is afgewezen. In het najaar van 2021 werd opnieuw een subsidieaanvraag ingediend en eind december 2021 wees de Provincie Zuid-Holland de aanvraag opnieuw af vanwege het te grote aantal aanvragen en omdat deze aanvraag voor projectsubsidie naar de mening van de provincie niet past in het door de provincie toegepast toetsingskader.

De totale kosten om korenmolen De Goede Hoop weer maalvaardig te maken bedragen circa € 60.000. Een deel kan worden bekostigd uit de lopende SIM onderhoudssubsidie. Mede dankzij een in 2021 ontvangen legaat van € 20.000 van een inwoner uit Mijnsheerenland voor dit doel en een bijdrage van de Vrienden van De Goede Hoop, is er nog een financiering nodig van circa € 15.000. Het bestuur probeert hiervoor o.m. bij (culturele) fondsen de benodigde financiën te vinden.

Overige zaken

Naast de zorg voor het onderhoud en de restauratie- en renovatieprojecten, werd in het verslagjaar 2021 o.m. aan de volgende zaken aandacht besteed, c.q. werden de volgende activiteiten ondernomen.

Anders dan anders kreeg in 2021 een vervolg

Als gevolg van Covid 19 is ons werk en leven sinds maart 2020 anders dan anders geworden. Ook binnen onze stichting is dat goed merkbaar, want de vrijwilligers die in onze stichting werkzaam zijn, maken het zelf mee dat veel dingen anders gaan dan ze gewend zijn. En ieder heeft zo zijn eigen visie hoe om te gaan met de voorgeschreven maatregelen. En dat is terecht, want het is aan ieder individu om te bepalen wat hij als risico ziet en welk risico hij wil lopen.

Maar als gevolg van deze pandemie zijn de onderlinge contacten sterk verminderd. Bestuursleden, veelal in de risicoleeftijd, mijden contact in kleine ruimtes en beperken fysieke contacten. Bestuursvergaderingen worden vrijwel allemaal digitaal gehouden. Contacten tussen bestuur en molenaars worden beperkt tot slechts die zaken die fysiek overleg vragen. Dat zijn dan over het algemeen bijzondere situaties, want waar het niet noodzakelijk is, ontmoeten we elkaar niet. Dat was ook het geval met de vrijwilligersbijeenkomst, die voor zaterdag 27 november 2021 gepland stond, maar als gevolg van de aangescherpte coronamaatregelen moest worden geannuleerd. Ondanks de beperkingen die ons worden opgelegd, mogen we tot tevredenheid vaststellen dat de molens 'gewoon' doordraaien. Dat de molenaars, de molenaars in opleiding en de overige vrijwilligers zoveel mogelijk aan het werk zijn. En die grote mate van betrokkenheid waarderen wij zeer.

Gewenste vermogensomvang

In een organisatie als die van de Stichting Molens Hoeksche Waard gaan vaak grote sommen geld om. Niet alleen bij de realisatie van soms omvangrijke restauraties en renovaties, maar ook in de sfeer van het periodieke onderhoud aan de molens. Hoewel dit onderhoudswerk van tevoren in een 6-jarig onderhoudsplan op papier wordt gezet, aan de hand waarvan er overheidssubsidie (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Provincie Zuid-Holland) wordt verstrekt, komt het voor dat er reparaties moeten worden uitgevoerd die niet in het onderhoudsplan vermeld staan. Of dat zich een eventualiteit voordoet die niet onder de dekking van de opstal- en inboedelverzekering valt. Om op dit punt een verantwoord beleid te voeren, zou het bestuur graag de beschikking hebben over z.g. kengetallen of een risicoanalyse om aan de hand daarvan tot een globale becijfering te komen wat een reëel bedrag is dat per molen bij een eventualiteit beschikbaar behoort te zijn. Daarom is eind 2021 aan het Molenaarsplatform Zuid-Holland deze vraag neergelegd. Toegezegd is dat men daarnaar bij andere molenorganisaties zal informeren.

Overleg met molenaars en vrijwilligersbijeenkomst

Zoals hiervoor vermeld, kon de geplande vrijwilligersbijeenkomst van 27 november 2021 niet doorgaan. Om toch het nodige met de molenaars te bespreken werd op 13 december 2021 een videobijeenkomst gehouden, waarbij

vrijwel alle 1^e molenaars betrokken waren. Zij stelden het op prijs dat op deze wijze toch over een aantal belangrijke zaken met elkaar van gedachten kon worden gewisseld.

Enkele dagen daarvoor was aan alle molenaars en andere vrijwilligers een exemplaar uitgereikt van het in november 2021 verschenen boek “De Canon van de Hoeksche Waard”. In dit boek wordt ook op ruime schaal aandacht besteed aan het cultureel erfgoed in onze gemeente. Het bestuur besloot hiertoe om daarmee zijn waardering tot uitdrukking te brengen voor het vele werk dat de molenaars en andere vrijwilligers voor onze stichting verrichten.

Bestuurlijk overleg

Het is sinds vele jaren een goede traditie dat een delegatie van ons bestuur, meestal twee keer per jaar, overleg heeft met de portefeuillehouder van het Cultureel Erfgoed van de gemeente Hoeksche Waard. Sinds de gemeente Hoeksche Waard gevormd is, gebeurt dat in de persoon van wethouder, de heer H. van Waveren. Het bestuur heeft in de contacten met de heer Van Waveren tot zijn tevredenheid mogen vaststellen dat de gemeente Hoeksche Waard veel belang hecht aan het behoud van het Cultureel Erfgoed, in het bijzonder ook waar het de molens betreft. In het verslagjaar 2021 vond het bestuurlijk overleg met wethouder Van Waveren plaats op 7 april en 10 november 2021.

Verruiming verzekeringsdekking

In 2011 zijn met de opstalverzekeraar Donatus contacten gelegd om ook de inboedel tegen het risico van brand, storm en inbraak/diefstal te verzekeren, waarna besloten werd deze extra dekking tot stand te brengen. Voorts is het mogelijk dat bepaalde privé-attributen die de molenaar regelmatig voor zijn werk op de molen gebruikt, in de dekking op te nemen. Molenaars zijn hiervan in kennis gesteld en hen is verzocht, indien zij die extra dekking wensen, aan de secretaris van de stichting een opgave van deze ten behoeve van de molen aanwezige privé-attributen te doen.

Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR)

Per 1 juli 2021 is er nieuwe wetgeving van kracht geworden die een wijziging betekent van de bestaande regelgeving. Omdat deze ook op onze stichting van toepassing is, is contact gezocht met een externe jurist die onze stichting gratis van advies heeft voorzien. Het voorstel is in het bestuur besproken en besloten is onze statuten op grond hiervan aan te passen. Binnen niet al te lange tijd zal met de notaris contact worden gezocht.

Aanwezigheid molenaars op bestuursvergaderingen

Om het contact tussen bestuur en de molenaars te bevorderen woont met ingang van 2021 een van de molenaars op persoonlijke titel de bestuursvergaderingen bij. Hoewel hij dus de andere molenaars niet vertegenwoordigt en formeel geen stemrecht heeft om over voorstellen mee te beslissen, wegen zijn opmerkingen vanuit zijn deskundigheid wel mee in de besluitvorming. De bedoeling van deze constructie is dat het bestuur beter en directer, en dus eerder, geïnformeerd wordt over zaken die zich op en rondom de molens afspelen. Anderzijds krijgen de molenaars een beter beeld van hetgeen het bestuur verricht in het belang van de stichting, dus ook in het belang van de molenaars en andere vrijwilligers.

In het afgelopen jaar woonde de molenaar van 't Vliegend Hert, Floris van Hoogstraten, de vergaderingen bij. Na afloop heeft hij een evaluatieverslag opgemaakt dat een goed beeld geeft van zijn deelname en bijdrage aan de bestuursvergaderingen. In 2022 zullen de vergaderingen worden bijgewoond door de molenaar van Windlust Westmaas, Ab Mulder.

Molenaars in opleiding (MIO)

Om de continuïteit van het draai- en maalvaardig houden van onze molens te garanderen, is het, naast een goede molenbiotoop, ook noodzakelijk dat jongere molenaars het werk van de huidige molenaars op termijn kunnen overnemen. Daarom verzorgt het Gilde van Vrijwillige Molenaars sinds vele jaren een opleiding tot molenaar. Want voor het malen van onze molens zijn immers vakbekwame vrijwillige molenaars nodig nu de beroeps-molenaars in ons land vrijwel verdwenen zijn. Deze opleiding is er op gericht om deelnemers de praktische vaardigheden en theoretische kennis bij te brengen die nodig zijn om verantwoord met een molen te kunnen

draaien en/of malen. Bij verschillende van onze molenaars zijn molenaars in opleiding (MIO) ondergebracht om zich het ambacht van molenaar op verantwoorde wijze eigen te maken.

In dagblad Trouw van 15 januari 2022 stond een lezenswaardig artikel van 3 tiener-MIO's die straks een molen gaan bedienen. Zo'n wervend artikel zal er zeker toe bijdragen dat de belangstelling bij jonge mensen om molenaar te worden toe zal nemen. Onze stichting heeft hiermee al enkele jaren positieve ervaringen opgedaan, want mede dankzij het feit dat onze molenaars sinds januari 2015 de molenrubriek in het huis-aan-huisblad Het Kompas verzorgen, heeft onze stichting nu verschillende molenaars in opleiding. Een prettig vooruitzicht om straks in komende vacatures van molenaar te kunnen voorzien.

Rooster van aanvulling

Om op verantwoorde wijze leiding te kunnen geven aan een molenorganisatie met 10 molens met totaal zo'n 50 vrijwilligers, is het belangrijk dat ook gelet wordt op de continuïteit van het werk. Wanneer bestuursleden het bestuur na een bepaalde periode verlaten, is het gewenst dat een dergelijke vacature vervuld wordt door iemand die al een poosje in het bestuur heeft meegedraaid. Daarom is besloten een 'Rooster van Aanvulling' te maken. Op dit rooster worden kandidaat-bestuursleden genoteerd die, wanneer ze bereid zijn later tot het bestuur toe te treden, vanaf een bepaald moment belangrijke bestuursstukken ontvangen. Het bestuur hoopt dit in 2022 te gaan realiseren, waarbij tevens ook nieuwe bestuursdisciplines als crowdfunding, marketing, communicatie en toerisme worden betrokken.

Molenaars en vrijwilligers

Niet financieel zichtbaar uitgevoerd onderhoudswerk

Onderhoudswerkzaamheden aan onze molens worden volgens een meerjarenplanning uitgevoerd op basis waarvan de overheid subsidie toekent. De kosten van deze werkzaamheden worden jaarlijks o.a. in onze jaarrekening verantwoord. Maar wat niet uit de jaarrekening valt op te maken, is het vele werk dat door de molenaar en andere vrijwilligers wordt verzet om de molen operationeel te houden. Want jaarlijks wordt er ook veel onderhoudswerk door de molenaars zelf verricht. Dat kan het herstel zijn van b.v. kleine gebreken, maar ook het schilderen van b.v. de stelling van de molen of werkzaamheden op het molenerf. Dit werk verricht de molenaar, vaak geassisteerd door overige vrijwilligers die regelmatig op de molen zijn, geheel vrijwillig zonder dat zij daarvoor een geldelijke vergoeding ontvangen. Kleine materialen betaalt hij vaak uit de molenpot. De SMHW stelt uiteraard het benodigde onderhoudsmateriaal, zoals bijvoorbeeld verf, ter beschikking.

Het vele werk dat verbonden is aan het operationeel houden van onze molens kan alleen maar verricht worden met medewerking van veel vrijwilligers die zich met hart en ziel, ieder op zijn eigen terrein, voor dit werk inzetten. Het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard, dat zelf ook uit vrijwilligers bestaat, realiseert zich heel goed dat onze molens alleen kunnen draaien en malen dankzij de vele uren die onze vrijwillige, gediplomeerde molenaars en andere vrijwilligers hieraan besteden. Daarom spreekt het bestuur van onze stichting zijn dank uit voor de inzet en het verantwoordelijkheidsbesef van onze molenaars en andere vrijwilligers die veel werk verzetten dat niet in financiële jaarverslagen is terug te vinden.

Gebrevetteerde molenaars

Het beleid van de Stichting Molens Hoeksche Waard is om, indien mogelijk, uitsluitend gebruik te maken van de diensten van gediplomeerde molenaars, die via het Gilde van Vrijwillige Molenaars de bevoegdheid van erkend molenaar hebben verworven. Ook verzekeringstechnisch, met name voor de w.a.-verzekering, is dit een voorwaarde. Het Gilde van Vrijwillige Molenaars is een landelijke vereniging met als doelstelling het verzorgen van een opleiding voor mensen die in hun vrije tijd op een deskundige en verantwoorde wijze wind-, polder- en watermolens willen laten draaien.

Dankzij de vele uren die onze gediplomeerde molenaars, samen met de leerling-molenaars, rondleiders en andere vrijwilligers hieraan besteden, kunnen alle molens van de Stichting Molens Hoeksche Waard, in beginsel wekelijks door het publiek worden bezocht.

*De tien molens die de
Stichting Molens Hoeksche
Waard in eigendom heeft.*

A. Het molenbezit

Het molenbezit van de Stichting Molens Hoeksche Waard bestaat uit:

- *De Goede Hoop* (korenmolen), Mijnsheerenland, Molenweg 17, monumentnr. 30.150.
- *De Hoop* (korenmolen), Maasdam, Gatsedijk 4a, monumentnr. 26.541.
- *De Lelie* (korenmolen), Puttershoek, Molendijk 2, monumentnr. 32.246.
- *Molencomplex Goidschalxoort* (korenmolen), Heinenoord, Goidschalxoordsedijk 53, monumentnr. 21359
- *De Oostmolen* (poldermolen), Mijnsheerenland, Provincialeweg 7a, monumentnr. 30.151.
- *De Poldersche of Antonymolen* (poldermolen), Maasdam, Polderdijk 25, monumentnr. 26.545.
- *Simonia* (korenmolen), Piershil, Molendijk 39, monumentnr. 32.152.
- *'t Vliegend Hert* (korenmolen), 's-Gravendeel, Molendijk 37, monumentnr. 17.406.
- *Windlust* (korenmolen), Goudswaard, Molendijk 63, monumentnr. 17.063.
- *Windlust* (korenmolen), Westmaas, Van Koetsveldlaan 2D, monumentnr. 38.858.

B. Bezetting van de molens

De bezetting van de molens door de molenaars is per 31 december 2021 als volgt:

- De Goede Hoop te Mijnsheerenland, draaivaardig, maar niet maalvaardig, molenaar: W.A. van der Giessen en beheerder: J.J. van der Heiden.
- De Hoop te Maasdam, draai- en maalvaardig, molenaar: V.B. van Dinter, nevenmolenaar A. Walsemann.
- De Lelie te Puttershoek, draai- en maalvaardig, molenaar: J. in 't Veld, nevenmolenaars: T.A.J. Hop en P. Lodder, leerling-molenaars: M. de Graaf, D. 't Lam, J. Sint-Nicolaas, M. Bloemen, N.J. van Veen, vrijwilliger: J. van Rotterdam.
- Molencomplex Goidschalxoort te Heinenoord, draai- en maalvaardig, molenaar: J.B. van Steensel, nevenmolenaars: W. Bouter en G.M. de Bruin, leerling-molenaar: R.H.J. van Hartkamp, vrijwilligers: G. Knol en P. van Leeuwen.
- De Oostmolen te Mijnsheerenland, draai- en maalvaardig, molenaar: J. Bruins, nevenmolenaars: P. Bervoets, J. Engelen en F. de Rooij, leerling-molenaars: P. Griffioen en J. van Splunder.
- De Poldersche of Anthonymolen, draaivaardig, molenaar: R. Viergever, nevenmolenaars: W.C.G. Beerden.
- Simonia te Piershil, draai- en maalvaardig, molenaar: K. Strijker.
- 't Vliegend Hert te 's-Gravendeel, draaivaardig, molenaar: F.P.F. van Hoogstraten en leerling-molenaar N.D. 't Lam.

- Windlust te Goudswaard, draai- en maalvaardig, molenaar: J. Engelen.
- Windlust te Westmaas, draai- en maalvaardig, molenaar: A.A.J. Mulder, nevenmolenaars: G.M. de Bruin en W.A. van der Giesen, molenaars in opleiding: D. Groenenboom, B. van der Hee en J. van Leenen, vrijwilligers: H.D. Kalse en F. de Nooij.

C. Omwentelingen en bezoekers

De Stichting Molens Hoeksche Waard streeft er naar de maalvaardige molens op vaste tijden voor belangstellenden open te stellen. Op afspraak kunnen de molens door groepen ook op andere tijdstippen worden bezocht. Alle molens beschikken over een telapparaat dat het aantal omwentelingen meet. Dat geeft ook aan hoe vaak met een molen wordt gedraaid. Die informatie is van belang omdat de Provincie Zuid-Holland, ter stimulering van het openstellen en laten draaien van de molens, jaarlijks een draaipremie toekent waarvan de hoogte afhankelijk is van het aantal omwentelingen.

Het hierna volgende overzicht geeft de openingstijden van de molens aan, het aantal omwentelingen en het aantal bezoekers over 2021. Deze aantallen zijn in verband met de coronapandemie lager dan in voorafgaande jaren.

Molen en plaats	Openingstijden/Inbedrijfstelling	Omwentelingen	Bezoekers
De Goede Hoop Mijnsheerenland	Elke zaterdag van 09.00 – 17.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	23.160	40
De Hoop Maasdam	Elke zaterdag van 09.00 – 17.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	74.266	109
De Lelie Puttershoek	Elke zaterdag van 10.00 – 17.00 uur veelal op woensdag en zondag en voorts op afspraak met de molenaar	249.058	425
Molencomplex Goidschalxoord Heinenoord	Vrijwel iedere zaterdag van 10.00 – 16.00 uur en op afspraak met de molenaar.	256.277	457
De Oostmolen Mijnsheerenland	Elke woensdag en zaterdag van 10.00 – 16.00 uur en voorts op afspraak met de molenaars.	103.250	157
De Poldersche Molen, Maasdam	Elke zaterdag van 10.00 – 16.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	80.000	80
Simonia Piershil	Vrijwel iedere zaterdag van 10.00 – 16.00 uur en op afspraak met de molenaar	140.131	100
't Vliegend Hert 's-Gravendeel	Elke zaterdag van 10.00 – 15.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	44.209	54
Windlust Goudswaard	Elke zaterdag van 10.00 – 15.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar	63.211	20
Windlust Westmaas	Elke zaterdag van 10.00 – 15.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar.	<u>150.818</u>	<u>121</u>
Totaal		1.184.380 =====	1.563 =====

Financieel overzicht 2021

Over de financiële situatie 2021 van de Stichting Molens Hoeksche Waard kan vanaf mei 2022 informatie verkregen worden via de website www.molenshw.nl.

Bestuur

Het bestuur van de Stichting Molens Hoeksche Waard kwam het afgelopen verslagjaar vijf maal in vergadering bijeen. Alle vergaderingen, met uitzondering van die van 23 september, werden via een video-bijeenkomst gehouden. De vergaderdata waren: 28 januari, 25 maart, 27 mei, 23 september en 26 november. De fysieke vergadering van 23 september vond in het gemeentehuis te Oud-Beijerland plaats.

Naast de reguliere bestuursvergaderingen zijn er nog door enkele bestuursleden tussentijdse besprekingen geweest met o.a. vertegenwoordigers van rijk, provincie, gemeente, e.a.

Per 31 december 2021 is de samenstelling van het bestuur als volgt:

- J.C. Booden, voorzitter
- R.M. Belder, secretaris
- J. van den Berg, bestuurslid onderhoud en restauratie SIM en RI&E
- J.O. 't Hooft, bestuurslid en adviseur technische bouwwerkzaamheden
- A. Kooman, penningmeester
- C.A. Mouthaan, vice-voorzitter en molenaarszaken
- G.J. Rooimans, bestuurslid en biotoopzaken, tevens voorzitter van de Werkgroep Molenbiotoop Hoeksche Waard

Bijlage 1:

Overzicht vrijwilligers per 31 december 2021

W.C.G. Beerden, nevenmolenaar
R.M. Belder, secretaris
J. van den Berg, bestuurslid
P. Bervoets, nevenmolenaar
T.A. Blaak, nevenmolenaar
M. Bloemen, leerling-molenaar
J.C. Booden, voorzitter
W. Bouter, leerling-molenaar
L. en M. Brink, vrijwilligers
G.M. de Bruin, nevenmolenaar
J. Bruins, molenaar

V.B. van Dinter, molenaar

B. van den Engel, webmaster
J. Engelen, molenaar

W.A. van der Giesen, molenaar
M. de Graaf, leerling-molenaar
C. van der Graaf, nevenmolenaar
P. Griffioen, leerling-molenaar
D. Groenenboom, leerling-molenaar

R.H.J. van Hartskamp, leerling-molenaar
B. van der Hee, leerling-molenaar
C. van Heesen, vrijwilliger
J. J. van der Heiden, beheerder
T.A.J. Hop, nevenmolenaar
J.O. 't Hooft, bestuurslid
F.P.F. van Hoogstraten, molenaar

H.D. Kalse, rondleider
F. van Kleef, vrijwilliger
G.L. Knol, nevenmolenaar

A. Kooman, penningmeester

N.D. 't Lam, leerling-molenaar
J. van Leenen, leerling-molenaar
P. van Leeuwen, vrijwilliger
M. Lergner, leerling-molenaar
P. Lodder, nevenmolenaar

C.A. Mouthaan, vice-voorzitter
A.A.J. Mulder, molenaar

F. de Nooij, vrijwilliger

M.J. Prins, vrijwilliger

G.J. Rooimans, bestuurslid en voorzitter
Werkgroep Molenbiotoop Hoeksche Waard
F. de Rooij, molenaar
J. van Rotterdam, vrijwilliger

B. van der Schaaf, communicatieadviseur
J. Sint-Nicolaas, leerling-molenaar
P. Soetekow, vrijwilliger
J. van Splunder, leerling-molenaar
J.B. van Steensel, molenaar
C.J. Stolk, vrijwilliger
K. Strijker, molenaar

N.J. van Veen, leerling-molenaar
J. in 't Veld, molenaar
R. Viergever, molenaar

A. Walsemann, nevenmolenaar
J. Wybenga, vrijwilliger

De molens van de Stichting Molens Hoeksche Waard en hun bijzonderheden

Hierna volgt nadere informatie over de tien molens die in eigendom en in beheer zijn van de Stichting Molens Hoeksche Waard.

Korenmolen Windlust te Goudswaard

Geschiedenis

Bij de bouw van de molen is gebruik gemaakt van de onderdelen van een vroegere standerdmolen; er zijn nog balken te zien van de kast van de standerdmolen, compleet met teer. Ook is nog één van de teerlingen te zien: aan de zuidkant van de molen, net boven het maaiveld. Of de huidige stenen molen uit 1694 dateert, wordt betwijfeld, want in dat geval zou Windlust Goudswaard één van de oudste nog bestaande stenen molens moeten zijn en daarvoor lijkt de molen toch wat jong.

In 1945 stopte de toenmalige eigenaar C. Roels met het malen van graan. Roels was een vooruitstrevend man, die altijd zeer goed voor zijn

molen zorgde. Hij handelde ook in graan op de Rotterdamse beurs. Naar verluidt werd er vroeger in de molen ook gepeld. In de schuur van het molenaarshuis stond een dubbele maalstoel. Ook was daar de stal van het paard. Alle maalgoed en meel was opgetast in zakken van tenminste 50 kg. Volgens Roels moest alles zo staan dat het hondje ertussen door kan lopen om de muizen te vangen. Er werd in die dagen een productie van 10 ton per week gedraaid.

Tijdens de watersnoodramp van februari 1953 diende de molen als schuilplaats, want er zaten tientallen mensen in de molen. In 1960 werd de inmiddels vervallen molen eigendom van de gemeente Goudswaard die hem in 1962/1963 liet restaureren. Tijdens die restauratie voltrok zich een ramp: een flink deel van de stenen romp stortte tijdens het werk in en daarbij werd de molenmaker onder vallend puin bedolven, maar gelukkig herstelde de molenmaker van zijn verwondingen.

In 1978 volgde een herstelbeurt, waarbij onder meer een roede werd vervangen. Van 1992 tot 1994 heeft Robert Jan Prins enige tijd beroepsmatig gemalen.

Door de minder goede staat van de roeden kreeg de molen in november 2015 een draaiverbod. Op 12 juni 2017 zijn de roeden gestreken en werd alles grondig nagezien. Op 20 december 2017 werd de herstelde Potroede opnieuw gestoken en kreeg de molen een nieuwe ingelaste binnenroede. Op 20 september 2018 werd de molen in eigendom overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard.

Technische informatie

Vlucht	: 22,50 meter
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 22,45 m., staal, geklonken, fabr. Gebr. Pot Kinderdijk, nr. 2156 uit 1910
Buitenroede	: 22,50 m., staal, gelast, fabr. Derckx, nr. 256 uit 1978

As	: gietijzer, fabr. De Prins van Oranje, Den Haag, nr. 1132, uit 1877, lengte 4,9 m.
Vang	: Vlaamse vang, wipstok, kneppel, pal
Bovenwiel of aswiel	: 56 kammen, steek 13 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: Bovenschijfloop: 25 staven Spoorwiel: 66 kammen
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 6,16
Kruierwerk	: 54 houten rollen, kruirad
Biotoop	: Matig
Rijksmonumentennummer	: 17063
Specificaties	: 2 koppels 16er kunststenen, luiwerk: sleepluiwerk
Steenschijfloop	: 24 staven

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer	: 03606
Naam	: Windlust
Plaats	: Goudswaard
Adres	: Molendijk 63
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: Windmolen
Type	: Grondzeiler
Maalvaardig	: Maalvaardig
Bouwjaar	: 1694
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: J. Engelen, tel. 06 - 51996789
Nevenmolenaar (s)	: geen
Sleutelhouder	: C.J. Stolk
Openingstijden	: op zaterdag of op afspraak als de molenaar aanwezig is

Korenmolen 't Vliegend Hert te 's-Gravendeel

Geschiedenis

De hoogste korenstellingmolen in de Hoeksche Waard is gelegen aan de Molendijk 37 aan de

noordwestzijde van het dorp, dat in 1593 als nieuw ambacht werd ingedijkt. Haar voorganger was een houten wipkorenmolen die op vrijwel dezelfde plaats stond op de toenmalige Bonaventuurse Zeedijk. Deze schermde de nieuwe polder Nieuw Bonaventura af van de Dordtse Kil. De onbewoonde wipmolen werd rond 1800 naar molenaarsfamilie De Leeuw vernoemd. In 1837 kocht Willem Vliegenthart, zoon van een Zwijndrechtse korenmolenaar, voor 8.300 gulden de wipmolen.

In 1841 brandde deze af en in 1855 nogmaals. De vervanger, een ronde stenen stellingmolen, brandde in 1857 eveneens af. De huidige korenstellingmolen dateert van 1862/1863 en heeft een 22 m hoog muurwerk. De naam 't Vliegend Hert is ontleend aan eigenaar Vliegenthart, die in 1863 de firma Vliegenthart & Co oprichtte. De andere molenhelft werd voor een kwart eigendom van zijn schoonzoon en de Dordtse bakker Moonen. Ruim een jaar later ging de met een onrendabele kolen gestookte stoomketel uitgeruste molen bij publieke verkoping

voor 14.000 gulden, inclusief het molenaarshuis, de tuin, schuur en het erf, over aan vijf personen.

In 1889 kwam de molen geheel in het bezit van de familie Dam. Van 1905 tot 1938 was Christiaan Cornelis Dam molenaar en daarna tot 1963 zijn zoon Gerrit Pieter. Al sinds 1930 wordt er elektrisch gemalen onderin de molen. Om het maalrendement te verhogen, werden in 1934 Dekker stroomlijnwieken op de molen aangebracht. Helaas kon deze wiekverbetering niet wedijveren met de elektromotor.

In 1951 werd de windkorenmolen daardoor buiten gebruik gesteld. Cornelis van Heesen huurde vanaf 1956 de molen met elf nieuw aangebouwde graansilo's, waarvan hij in 1963 eigenaar werd. Om de stenen molenromp tegen regeninval te beschermen, zijn op de zuidwest kant lange tijd grote geëmailleerde reclameborden aangebracht. In 1970/1971 werd de molen geheel ingericht voor mechanische bemaling met een mengketel, 100 ton extra siloruimte en een bunkerschaal. De helft van de molenruimte tot aan de luizolder wordt nu ingenomen door het silocomplex van graan- en diervoederhandel C. van Heesen. Jaarlijks wordt circa 1.500 ton graan gemalen voor diervoeders met een 40 PK elektromotor onderin de molen. Het oorspronkelijke molenhuis werd in 1969 afgebroken en vervangen door een bungalow. Bij een uitvoerige restauratie van de molen eind jaren 1960 werden de staart, de lange spruit en de stelling grotendeels vernieuwd, evenals het koppel 16er kunstmaal-

stenen. Ook de Dekker-wieken zijn toen weer teruggebracht naar het Oud-Hollandse tuig. Bij de restauratie in 1991/92 werden de Potroeden uit 1904 en 1924 vervangen door twee nieuwe roeden met een vlucht van 22,70 m. Ook werden veel onderdelen, waaronder de beide spruiten, staartbalk, lange en korte schoren, kapbedekking en een groot deel van het metselwerk, vernieuwd. Het doorgezakte schuifkruiwerk met tien bevestigde gietijzeren neuten met flenzen, die over een stalen ring op de muurplaat glijden, is helaas onbruikbaar. De molen verkeerde jaren lang in minder goede staat van onderhoud en was bij gunstige winden nog wel eens draaiende te zien. Na overdacht van de molen aan een woningstichting, werden achter de schermen stappen ondernomen om de molen weer draai- en maalvaardig te maken. In het najaar van 2010 kon hiermee een aanvang worden gemaakt en werd eind 2011 afgerond.

Sinds 31 maart 2014 is de molen, die eigendom was van HW Wonen, overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. Tijdens de feestweek van 's-Gravendeel, werd de molen op woensdagmiddag 27 augustus 2014 op feestelijke wijze in gebruik genomen. Toen in de zomer van 2020 werd geconstateerd dat de korte spruit verrot bleek te zijn, is de molen stil gezet. Ook de vang moest worden hersteld. Nadat de financiering van dit werk eind 2020 rond was, besloot het bestuur begin 2021 de hersteluitvoering van het werk ter hand te nemen en sinds de zomer van 2021 is de molen weer geheel operationeel.

Technische informatie

Vlucht	: 22,65 meter
Wiekstelsel	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 22,50 m., ijzer, gelast, fabr. Derckx, nr. 704 uit 1991
Buitenroede	: 22,65 m., ijzer, gelast, fabr. Derckx, nr. 703 uit 1991
As	: gietijzer, fabrikaat, nummer en jaartal onbekend, lengte 4,10 m.
Vang	: Vlaamse vang, wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 63 kammen, steek 11 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: Bovenschijfloop: 31 staven Spoorwiel: 99 kammen, steek 9,0 cm.
Steenschijfloop	: 29 staven
Belt- of stellinghoogte	: 7.20 meter
Kruiwerk	: Engels kruiwerk, kruihaspel met 12 spaken
Biotoop	: Redelijk tot goed
Rijksmonumentnummer	: 17406
Specificaties Bovenschijfkop	: 31 staven Spoorwiel, 99 kammen, steek 9,0 cm.
Steenschijfloop	: 29 staven

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.) : 90

Naam	: 't Vliegend Hert
Plaats	: 's-Gravendeel
Adres	: Molendijk 37
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: Windmolen
Type	: Stellingmolen
Maalvaardig	: Draaivaardig
Bouwjaar	: 1858
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: F.P.F. van Hoogstraten, tel. 06-54713865
Nevenmolenaar(s)	: geen
Sleutelhouder	: C. van Heesen en P. Soetekouw
Openingstijden	: op zaterdag, op afspraak als de molenaar aanwezig is.

Korenmolen molencomplex te Heinenoord (Goidschalxoord)

Geschiedenis

De geschiedenis van de molen van Goidschalxoord begint al voor 1718. In de molen zijn namelijk onderdelen verwerkt van zijn voorganger: een wipmolen, die echter op een andere plaats gestaan heeft. De molen werd vanaf 1818 decennia lang bemalen door diverse generaties van de familie Kluit die de molen zo goed onderhielden dat deze tot de mooiste in de omgeving behoorde. Daarvoor kwam regelmatig de molenmaker langs die kost en inwoning bij de familie had en aan de molen werkte tot deze weer geheel in topconditie was. De korenmolen van Goidschalxoord maalde voornamelijk meel voor de bevolking van Heinenoord en Goidschalxoord.

Aan het eind van de 19e eeuw werd de molen uitgebreid met een stoommachine. Via een onder-

grondse tunnel naar de molen werd een overbrenging gemaakt zodat op windstille dagen de maalstenen van de molen door deze stoommachine aangedreven konden worden. Hiervoor werd de graanschuur achter de molen omgebouwd tot motorhuis. Tevens werd aan het begin van de 20^e eeuw in de molen een stofafzuiginstallatie aangebracht die het meelstof, dat bij het malen vrijkomt, opzuigt en opvangt zodat dit niet verloren gaat. In 1924 werd de molen overgenomen door de familie Weeda die tot ca. 1953 met de molen maalde. In dat jaar werd de molen stilgezet, na ruim 200 jaar in bedrijf te zijn geweest. Vanaf dat moment nam het verval snel toe. In 2003 werd de Stichting Molencomplex Goidschalxoord opgericht. Dankzij de inspanning van deze stichting, vrijwilligers en de BankGiro Loterij werd de restauratie in 2008 definitief opgepakt en kon de molen op 8 mei 2010 feestelijk worden geopend.

De molen is weer geheel maalvaardig gerestaureerd waarbij niet alleen de drie maalkoppels zijn gerestaureerd maar ook de eerder genoemde stofafzuiginstallatie. Tevens is de hulpaandrijving vanuit het motorhuis in ere hersteld. In het motorhuis bevindt zich echter geen stoommachine meer, maar een waardige vervanger: een 34 pk Ruston & Hornsby 1 cilinder dieselmotor uit 1931. Deze drijft via de ondergrondse riemoverbrenging het binnenwerk van de molen aan. In juli 2011 werd het molencomplex overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. Omdat ook deze molen met de problematiek van de deelbare roeden werd geconfronteerd, is de molen sinds begin 2017 stil gezet, maar sinds mei 2018 is de molen weer steeds in gebruik.

Technische informatie

Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolens
Inrichting	: 3 koppels maalstenen met reguleur, sleepuiwerk, meelstof-afzuiginstallatie
Overige werktuigen	: 34 pk Ruston & Hornsby 1 cilinder dieselmotor, bouwjaar 1931, t.b.v. binnenwerk molen
Vlucht	: 21,90 m
Wiekstelsysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 21,90 m., ijzer gelast, deelbaar, fabr. Vaags te Aalten, nummer 207, bouwjaar 2009
Buitenroede	: 21,90 m., ijzer gelast, deelbaar, fabr. Vaags te Aalten, nummer 206, bouwjaar 2009
As	: gietijzer, fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, nummer 295, Bouwjaar 1864 lengte 4,70 meter.
Vang	: losse Vlaamse blok vang met 4 stukken, wipstok, pal en Kneppel
Bovenwiel of aswiel	: 70 kammen
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 34 staven, spoorwiel : 72 kammen,
Steenrondsels	: 27 en 28 staven
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 5,29 en 1 : 5,49
Kruiswerk	: houten rollen kruiswerk met 41 rollen, kruiswiel
Biotoop	: goed
Rijksmonumentnummer	: 21359
GPS	: RD-coördinaten X = 90,498 Y = 426,958 GPS-coördinaten 51°49,65'N 4°27,09'E
Specificaties	: maalstenen: 1 koppel 17-er Engelse stenen, 1 koppel 16-er, flintstenen, 1 koppel 16-er kunststenen
Luiwerk	: sleepuiwerk

Algemene informatie

Ten Bruggencatennummer (TBC nr.)	: 03610
Naam	: naamloos (Gevelsteen: Goidschalxoort 1718)
Plaats	: Goidschalxoort/Heinenoord
Adres	: Goidschalxoordsedijk 55, 3274 BG Heinenoord
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolens
Maalvaardig	: maalt op vrijwillige basis
Bouwjaar	: 1718
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: J.B. van Steensel, tel. 06 – 27305553
Nevenmolenaars	: W. Bouter, tel. 06 – 51726247 en G.M. de Bruin, tel. 06 – 54616852
Openingstijden	: zaterdag van ca. 10.00 – 16.00 uur, als de molen in bedrijf is en op afspraak.

Korenmolen De Hoop te Maasdam

Geschiedenis

Sint Anthoniepolder en Maasdam waren van oorsprong niet in het bezit van een korenmolen. De inwoners van Sint Anthoniepolder moesten met een bootje naar Mijsheerenland om daar hun graan te laten malen, de inwoners van Maasdam moesten hun graan laten malen op de korenmolen van het nabijgelegen Puttershoek. In 1822 werd door de beurtschipper Jan Tielemanszoon Visser, die aan de Polderdijk in Sint Anthoniepolder woonde, met geld uit een erfenis een geheel nieuwe molen gebouwd. Uit bouwtechnisch onderzoek is gebleken dat de molen, wegens windbelemmering ten gevolge van het toenemen van dijkbebouwing, verhoogd is van achtkantige grondzeiler korenmolen tot de huidige achtkantige stellingkorenmolen. Waarschijnlijk heeft deze ingreep rond 1870 plaatsgevonden. Na de verhoging werd de molen uitgerust met in totaal 3 koppel stenen, wat voor zo'n kleine molen heel behoorlijk was.

Gedurende de Eerste Wereldoorlog was de molen ook nog uitgerust met een door wind aangedreven lintzaagmachine voor het zagen van kachelhout. Zoals bij zoveel korenmolens, deed in de jaren dertig van de vorige eeuw de elektrisch gedreven mengketel zijn intrede om mengvoeders te kunnen produceren en op deze manier nog concurrerend te

kunnen werken ten opzichte van de inmiddels sterk vertegenwoordigende motormaalderijen.

Na de Tweede Wereldoorlog was er door de toenemende schaalvergroting van de graan verwerkende industrie weinig emplot meer voor de molen, waardoor de molen omstreeks 1950 tot stilstand kwam. In 1945 waren er in de Hoeksche Waard nog zo'n 25 graan verwerkende bedrijven actief, waaronder 11 molens. Dat aantal is terug gelopen naar twee.

Na 1950 ging het snel bergafwaarts met de molen. De mengketel verdween en de molen raakte in verval.

In de jaren zestig van de vorige eeuw werd door de laatste particuliere eigenaar voor de molen een sloopvergunning aangevraagd die echter geweigerd werd. Hierop werd in 1966 de molen voor de symbolische prijs van één gulden aangekocht door de toenmalige gemeente Maasdam en is sinds 1992 is de molen in eigendom en beheer bij de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard.

In 1969-1970 werd de molen uitwendig gerestaureerd en sindsdien wordt deze goed onderhouden. Sinds 1983 werd ook het binnenwerk van de molen stapsgewijs gerestaureerd en weer compleet gemaakt. Op de molen wordt nu regelmatig op niet-commerciële basis gemalen en wordt les gegeven in het eeuwenoude molenaarsambacht.

Door technische gebreken, die het gevolg waren van achterstallig onderhoud, moest uit oogpunt van veiligheid voor het monument in het voorjaar van 2010 gestopt worden met het draaien en malen met de molen. Er werd een restauratieplan opgesteld. Toen begin juni 2015 de financiering om tot algehele restauratie te komen, rond was, werd op 24 augustus 2015 met de restauratie begonnen. Op 3 juni 2016 werd de molen op feestelijke wijze weer in gebruik genomen. Maar omdat ook deze molen werd geconfronteerd met het probleem van de deelbare roeden is deze molen begin 2017 stil gezet.

Sinds mei 2018 is de molen weer geheel in gebruik.

Technische informatie

Type	: 8-kante stellingmolen
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 2 koppel maalstenen en mengketel

Vlucht	: 21,10 m
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 21,10 m., staal gelast, fabr. Bremer te Adorp, nummer 166, bouwjaar 1969
Buitenroede	: 21,10 m., staal gelast, fabr. Bremer te Adorp, nummer 167, bouwjaar 1969
As	: gietijzer, fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, nummer 40, bouwjaar 1852, lengte 4,00 meter. Dit is een tweedehands exemplaar afkomstig uit de in 1881 gesloopte Kleine Molen, een voormalige wipwatermolen van de nabijgelegen polder het Oudeland van Strijen
Vang	: losse Vlaamse blokvang uit 4 stukken, wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 63 kammen, steek 11 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: Bovenschijfloop: 31 staven, Spoorwiel : 65 kammen, steek 9 cm, Steenrondsels: 25 en 23 staven
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 5,28 en 1 : 5,74
Belt- of stellinghoogte	: 4,20 m.
Overige werktuigen	: Wind aangedreven: zeskantbuil, hangend aan stellingzolder. Op de begane grond een antieke petroleummotor (bouwjaar 1924) die een boerenmaalstoel met maalsteentjes van 0,8 diameter en een haverpletter aandrijft
Kruiwerk	: 32 houten rollen, kruihaspel
Biotoop	: matig
Rijksmonumentennummer	: 26541
GPS	: RD-coördinaten X = 97,448 Y = 421,810 GPS-coördinaten 51°46,92'N 4°33,19'E
Specificaties	: 2 koppels 16-er kunstmaalstenen, elk met reguleur mengketel: houten ketel met windaandrijving luiwerk: sleepluiwerk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01980
Naam	: De Hoop
Plaats	: Maasdam
Adres	: Gatsedijk 4a, 3299 LB Maasdam
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: 8-kante stellingmolen
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 2 koppel maalstenen en mengketel
Maalvaardig	: Draai- en maalvaardig
Bouwjaar	: 1822
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: V.B. van Dinter, tel. 06 – 51801412
Nevenmolenaars	: G.M. de Bruin, tel. 06 – 54616852 en A. Walsemann, tel. 06 – 51191704
Openingstijden	: Iedere zaterdag van 09.00 – 17.00 uur en voorts op afspraak met de molenaar.

De Poldersche of Anthonymolen te Maasdam

Geschiedenis

Ten westen van Maasdam aan de Polderdijk staat een poldermolen die genoemd is naar de waarschijnlijk eerste en langst met windkracht bemalen polder in de Hoeksche Waard, de Sint Anthonypolder. Reeds in 1514 stond er een molen in dit gebied ten zuiden en ten noorden van de Binnenmaas, dat als eerste bedijkt werd. In de oudste Sint Anthonypolder

gebeurde dat zelfs al voor de St. Elisabethsvloed van 1421 in opdracht van vrouwe Aleid van Putten en Strijen.

Na deze vloed, waarbij complete dorpen werden weggevaagd, resteerde in het westen van de Groote of Zuid-Hollandse Waard alleen deze polder. De

oostelijke dijk – de Gatsedijk/Keizersdijk – is door Karel de Grote aangelegd als heerweg. Deze liep door het huidige Hollands Diep naar West-Brabant. In Zevenbergen is het afgesneden deel van de Keizersdijk weer terug te vinden.

In de loop der tijd groeide het westelijke (Oude en Nieuwe Korendijk) en oostelijke (Strijensas) deel door diverse (her)bedijkingen weer aan elkaar vast. In de Sint Anthonypolder stond al voor 1637 een molen die in dat jaar werd vervangen door een wipwatermolen. Deze werd in 1749 wegens bouwvalligheid vervangen door de huidige ronde stenen molen, de Sint Anthonymolen. Het betreffende bestek uit 1637 is nog aanwezig, evenals het bestek van de nieuwbouw in 1749. Meester timmerman Pieter Smit uit Mijsheidland, die voor de oplevering van de nieuwe molen

overleed, bouwde samen met metselaar Leendert van Besey de Poldersche molen voor een som van 10.155 gulden.

De donkergroene baard met rode versiering draagt in wit het opschrift 1842. In dat jaar werden omvangrijke herstelwerkzaamheden uitgevoerd. De eikenhouten schaliën op de kap werden toen vervangen door een rietdek. Tevens maakte de houten bovenas plaats voor een gietijzeren exemplaar.

Het overvloedige polderwater werd met behulp van het ijzeren binnenschepad met een hoogte van 6,20 m. en een breedte van 0,55 m. tot 1,75 m. hoogte opgevoerd via een voorboezem naar de Binnenbedijkte Maas. De molenaar, die in dienst was van het polderbestuur, woonde oorspronkelijk in de molen. In 1935 werd bij de molen een elektrisch hulpgemaal geplaatst. Tot omstreeks 1956 werd met de molen de circa 370 ha. grote Sint Anthonypolder bemalen door verschillende molenaarsgeslachten zoals Weeda, Tol, Ottevanger en als laatste de familie Verrijp.

De gemeente Maasdam kocht in 1972 de molen en deed deze in 1984 na de herindeling over aan de gemeente Binnenmaas. Deze droeg de poldermolen in 1992 over aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard.

Bij de restauratie in 1976/1977 werd het schepad verdiept geplaatst om als aanpassing op het nieuwe, verlaagde polderpeil in geval van nood toch te kunnen malen. De zwart geteerde molen is ingericht voor kleine exposities over verschillende onderwerpen uit de omgeving. De molen is in 2007/2008 gerestaureerd. In 2019 vond een deelrestauratie plaats die in juni 2020 werd afgerond, waarna de molen weer geheel operationeel is.

Technische informatie

Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: poldermolen
Inrichting	: schepad
Vlucht	: 28,60 m.
Wiekstelsel	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 28,60 m., ijzer, fabr. Vaags, nummer 174, bouwjaar 2008
Buitenroede	: 28,60 m., ijzer, fabr. Vaags, nummer 175, bouwjaar 2008
As	: gietijzer, fabr. N.S.B.M. Feijenoord te Rotterdam, nummer onbekend, bouwjaar 1842, lengte 4,17 m.
Vang	: gedeeltelijke vaste en gedeeltelijke Vlaamse blokvang, met wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 73 kammen, steek 12,5 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 38 staven, onderschijfloop: 25 staven, onderwiel: 100 kammen, steek 15 cm
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 2,08
Kruierwerk	: 51 houten rollen, kruierwerk

Biotoop	: redelijk
Rijksmonumentnummer	: 26545
GPS	: RD-coördinaten X = 96,696 Y = 422,422 GPS-coördinaten 51°47,24'N 4°32,53'E
Specificaties	: ijzeren scheprad in de molen, diameter 6,20 m., breedte 0,55 m. opvoerhoogte: 1,15 m, gietijzeren wateras en sintelstuk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC-nr.)	: 01981
Naam	: Poldersche Molen
Plaats	: Maasdam
Adres	: Polderdijk 25, 3299 LL Maasdam
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: Windmolen
Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: poldermolen
Inrichting	: scheprad
Maalvaardig	: maalt op vrijwillige basis
Bouwjaar	: 1749
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: R. Viergever, tel. 06 – 45738427
Nevenmolenaars	: W.C.G. Beerden en T.A.J. Hop, tel. 06 -57961733
Sleutelhouders	: Leen en Marian van Brink, tel. 06-53915472 en 06-52722752
Openingstijden	: op zaterdag, op afspraak en altijd als de molenaar aanwezig is

Korenmolen De Goede Hoop te Mijnsheerenland

Geschiedenis

Reeds in 1455 bezat Mijnsheerenland een standaardmolen, staande aan de Blaaksedijk recht tegenover

de Vrouwehuisjesweg. Op 27 juli 1649 sloot de toenmalige ambachtsheer, de heer Van Raesfelt, met Teunis Simonsz (Slooter), die molenaar was, een contract voor de bouw van een nieuwe korenmolen. De molenaar kreeg hierbij een perceel grond in erfpacht. Dat betrof een wipkorenmolen waarschijnlijk met een met riet gedekte kap en ondertoren. Omstreeks 1740, dus nog geen honderd jaar later, wordt de molen door Gijsberts Batenburg vervangen door de nu nog aanwezige stenen molen. Het huidige spoorwiel is waarschijnlijk nog uit de vroegere wipmolen afkomstig.

In 1753 verzochten Gijsbert Batenburg, korenmolenaar van Mijnsheerenland, Arij Rijshouwer, korenmolenaar van Goidschalxoord, Cornelis de Bruijn, korenmolenaar van Puttershoek en Jacobus de Leeuw, korenmolenaar van 's-Gravendeel, aan de Staten van Holland en West-Friesland toestemming tot verhoging van het maalloon. Dat verzoek werd voor advies in handen gesteld van Schout en gerecht van Mijnsheerenland en Moerkerken. Deze waren tegen de verhoging, hetgeen niet zo verwonderlijk was. Als inwoners van Mijnsheerenland zouden zij

dat verhoogde maalloon moeten betalen. Vervolgens bleek ook dat op de molen van Mijnsheerenland gemalen werd voor de inwoners van Westmaas, Heinenoord en St. Anthoniepolder. Schout en gerecht van Mijnsheerenland en Moerkerken waren van mening dat de molenaar van voldoende inkomsten verzekerd was, rekening houdend met de rijke aankleding van zijn gezin (zijn kinderen droegen kleding die van goud en zilver was voorzien) en de kosten van de bouw van de huidige molen.

De laatste molenaar was de heer P. Oosthoek, die de molen in 1958 aan de gemeente Mijnsheerenland heeft overgedaan, die kort daarna de molen liet restaureren. In 1984 is de molen overgegaan naar de gemeente Binnenmaas, die in 1992 de molen in eigendom en beheer overdroeg aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. De molen had toen zo'n slechte biotoop dat er niet gedraaid kon

worden. Met de omwonenden en de betreffende overheden is overleg gevoerd om tot verbetering van de biotoop en bereikbaarheid van de molen te komen. In januari 2011 zijn de roeden van de molen verwijderd. Intussen wordt de molen, vooruitlopend op een eventuele toekomstige restauratie, zo goed mogelijk geconserveerd binnen de door de overheid daarvoor beschikbaar gestelde financiën.

Begin februari 2017 is een begin gemaakt om de molen weer draaivaardig te krijgen. In november 2017 werd de molen van nieuwe roeden voorzien waarna het hekwerk werd aangebracht. Op 16 oktober 2018 werd de molen op feestelijke wijze weer in gebruik genomen.

In 2021 zijn er voorbereidingen getroffen om de molen weer maalvaardig te maken. Dit werd mede mogelijk gemaakt dankzij een gift van € 20.000 die van een Mijnsheerenlandse familie voor dit doel werd ontvangen.

Technische informatie

Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 1 koppel maalstenen
Vlucht	: 22,80 m
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 22,80 m, nummer 1393, bouwjaar 1893
Buitenroede	: 22,80 m, nummer 1444, bouwjaar 1885
As	: staal, fabr. Firma Enthoven & Co, bouwjaar 184, lengte 3,15 m.
Vang	: losse Vlaamse blokvang uit 4 stukken, vangbalk met haak, Vangstok
Bovenwiel of aswiel	: bovenwiel 54 kammen, bovenschijf 24 staven, steek 13,5 cm, spoorwiel 48 kammen, steenschijf 19 staven, steek 9,5 cm
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 5,68
Kruiwerk	: 30 deels houten, deels ijzeren rollen, kruirad
Biotoop	: matig
Rijksmonumentnummer	: 30150

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01983
Naam	: De Goede Hoop
Plaats	: Mijnsheerenland
Adres	: Molenweg 17, 3271 AM Mijnsheerenland
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Maalvaardig	: de molen is niet maalvaardig.
Bouwjaar	: 1749
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: W.A. van der Giesen, tel. 0186 - 571318
Vrijwilliger	: J. J. van der Heiden, tel. 0186 – 573601
Buurman/sleutelhouder	: Mevr. M. Prins
Openingstijden	: op zaterdag van 10.00 – 15.30 uur en op afspraak met de molenaar.

De Oostmolen te Mijnsheerenland (Blaaksedijk)

Geschiedenis

De Oostmolen is de laatst overgebleven wipmolen in de Hoeksche Waard en dateert uit 1616. Tot 1929 werd de polder Moerkerken (circa 1.325 ha., opvoerhoogte 1,55 m.) tevens bemalen door twee andere molens. Een daarvan, de Westmolen die uit 1740 dateerde, is in 1928 afgebrand. De Oostmolen en de Westmolen stonden in Mijnsheerenland. De andere molen, die indirect de polder Moerkerken bemaalde, was de poldermolen, die in verbinding stond met de polder Het Oude Land van Maasdam en Puttershoek. De functie van deze molen werd in 1925 overgenomen door een elektrisch gemaal. In 1959 werd de molen gesloopt.

Technische informatie

Type	: wipmolen
Vlucht	: 27,20 m
Wiekstelsel	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 27,20 m., staal gelast, Vaags, nummer 0256, bouwjaar 2012
Buitenroede	: 27,20 m., staal gelast, Vaags, nummer 0257, bouwjaar 2012
As	: gietijzer, fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, nummer 8, bouwjaar 1849, lengte 4,46 meter
Vang	: vaste Vlaamse blokvang met 5 stukken, wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 67 kammen, steek 13 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 29 staven, onderschijfloop: 19 staven,
Onderwiel	: 79 kammen, steek 17 cm.
Kruierwerk	: zetelkruierwerk met gietijzeren neuten, kruirad
Biotoop	: redelijk
Rijksmonumentnummer	: 30151

De Oostmolen werd in 1948 buiten bedrijf gesteld en heeft voor het laatst dienst gedaan tijdens de watersnoodramp van 1 februari 1953. Daarna volgde verval van de molen. In de jaren 1969 en 1970 is de molen voor het laatst gerestaureerd. De Oostmolen doet ook nog altijd dienst als reservegemaal.

In 1962 kocht de gemeente Mijnsheerenland de Oostmolen, die in 1984 na de herindeling eigendom werd van de gemeente Binnenmaas. Vanaf 1992 is de wipmolen in eigendom en beheer bij de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard.

Als bijzonderheid voor deze molen geldt dat beide zetels zijn voorzien van ijzeren onderringen met ijzeren neuten. Ook zijn er in de molen vele data gekerfd, waarvan het jaartal 1731 de oudste is. Archiefstukken verwijzen echter naar het bouwjaar 1616. Bouwvorm en bouwwijze bevestigen deze tijdsvorm. In de molen is een authentieke molenaarswoning compleet met bedsteden aanwezig uit circa 1850, die is ingericht volgens de leefstijl van rond het jaar 1900. Bij de restauratie van 2010 is o.a. de fundering en de watergang hersteld. De molen inclusief de oorspronkelijke inpandige molenaarswoning is volledig gedemonteerd. De onderdelen zijn in de restauratie-werkplaats van Vaags Molenwerken VOF te Aalten gerestaureerd, waarna ze onderdeel voor onderdeel op de locatie in Mijnsheerenland weer zijn opgebouwd. Een unieke restauratiemethode die in deze omvang niet eerder in Nederland werd toegepast. In oktober 2012 is de molen draai- en maalvaardig opgeleverd. De officiële ingebruikname vond op 1 juni 2013 plaats.

GPS	: RD-coördinaten	X = 95,782	Y = 424,127
	GPS-coördinaten	51°48, 16'N	4°31,72'E
Specificaties	: uitwending ijzeren scheprad, diameter 6,40 m., breedte 0,60 m. gietijzeren wateras; fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, bouwjaar 1858, gietijzeren sintelstuk.		

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01982
Naam	: De Oostmolen
Plaats	: Mijnsheerenland/Blaaksedijk
Adres	: Provincialeweg 9, 3271 LW Mijnsheerenland/Blaaksedijk
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: wipmolen
Maalvaardig	: maalt op vrijwillige basis
Bouwjaar	: 1616
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: J. Bruins, tel. 06-19941504
Nevenmolenaars	: F. de Rooij, tel. 06-20559503, J. Engelen, tel. 06 - 51996789 en P. Bervoets, tel. 06-28661780
Sleutelhouder	: vacant
Openingstijden	: woensdag en zaterdag van 10.00 – 16.00 uur, als de molen in bedrijf is en op afspraak.

Korenmolen Simonia te Piershil

Geschiedenis

De molen is de opvolger van een achtkante met riet gedekte molen uit 1714, die vermoedelijk in 1845 verbrandde. Zeer lang heeft de familie Andeweg deze molen in eigendom gehad en bemalen. In 1960 is met

het gebruik van windkracht gestopt. Voorheen waren een koekenbreker en drie koppel maalstenen aanwezig; thans zijn er nog twee over.

In 1966 verkocht H.J. Andeweg de molen aan de toenmalige gemeente Piershil. In 1973-1974 volgde een restauratie, waarbij de molen draaivaardig werd opgeleverd. Vervolgens maakte vrijwillig molenaar Hans Hogendoorn deze molen stukje bij beetje geheel maalvaardig en sindsdien wordt op vrijwillige basis gemalen. In 2012 droeg Hogendoorn, na 36 jaar trouwe dienst, zijn taak over aan de huidige molenaar Kevin Strijker.

Buitengewoon zeldzaam is de aanwezigheid van twee originele voor een molen vervaardigde Potroeden. Beide roeden waren al een keer behoorlijk opgeknapt en zijn lang dienstvaardig aan het gebruik van de molen geweest, maar in november 2015 werd een draaiverbod ingesteld vanwege de slechte staat. Uit een daarna volgend onderzoek na het strijken van de roeden bleken beide reparabel. Op 20 december 2017 werden zij, nadat zij geheel hersteld waren, weer gestoken. Daarnaast heeft de molenmaker ook ander reparatiewerk verricht, met name aan de staart: de lange en korte schoren zijn vervangen. In

januari 2018 vond de afwerking plaats, waarna op 30 januari 2018 de molen werd opgeleverd en snel daarna weer in gebruik werd genomen.

Op 20 september 2018 is de molen in eigendom overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard.

Technische informatie

Vlucht	: 22,60 meter
Wieksysteem	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 22,60 m., staal, fabr. Gebr. Pot Kinderdijk, nr. 1835 uit 1899
Buitenroede	: 22,60 m., staal, fabr. Gebr. Pot Kinderdijk, nr. 1879, uit 1900
As	: gietijzer, fabr. L.I. Enthoven & Co Den Haag, nr. onbekend, uit 1868, lengte, 4,88 m.
Vang	: Vlaamse vang, blokvang uit 4 stukken, wipstok,
Bovenwiel of aswiel	: 65 kammen, steek 11,2 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: Bovenschijfloop: 30 staven Spoorwiel: 69 kammen, steek 10 cm Steenronsels: 24 en 2, 3 staven
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 6,23 en 1 : 6,50
Werktuigen	: Mengketel
Kruiwerk	: Engels kruiwerk, kruirad
Biotoop	: Matig
Rijksmonumentennummer	: 32152
Specificaties	: 2 koppels 16er kunststenen, 2 reguleurs, luiwerk: sleepluiwerk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer	: 03605
Naam	: Simonia
Plaats	: Piershil
Adres	: Molendijk 39
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: Windmolen
Type	: Ronde stenen grondzeiler
Maalvaardig	: Maalvaardig
Bouwjaar	: 1845
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: K. Strijker
Nevenmolenaar (s)	: geen
Sleutelhouder	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Openingstijden	: op zaterdag, op afspraak als de molenaar aanwezig is

Korenmolen De Lelie te Puttershoek

Geschiedenis

De korenmolen De Lelie werd in 1836 gebouwd in opdracht van Cornelis van Holst. De ter plaatse staande wipkorenmolen werd toen gesloopt.

Uitzonderlijk is dat deze in 1829 aangekochte wipmolen door Cornelis van Holst al in 1836 werd vervangen door een stenen molen die geheel uit nieuwe materialen werd opgebouwd. Het gezin woonde in het molenaarshuis. In 1841 werd de molen verkocht aan Hendrik van der Koogh uit Dordrecht.

Jacob Sonneveld was van 1838 tot 1850 de huurder-molenaar.

Vervolgens werd Kornelis Labrijn eigenaar, die na ruim vijf jaar de molen aan Teunis Verbaas verkocht. Op één van de ribben op de gietijzeren bovenas uit 1865 is de naam T. VERBAAS gegoten. In 1877 nam zijn oudste zoon Pieter de molen over, maar vier jaar later ging hij failliet. De inventaris van het molen-bedrijf omvatte toen paard en wagen, tuig en dekkleed, de dijk om te weiden, een heining en vier zeilen. Ook

een molenhaak, 25 bilhamers (= werktuigen waarvan de molenaar zich bedient bij het scherpen van de groeven op de maalvlakte van molenstenen), een slijpsteen, een takel met strop-ketting voor het lichten van de loper behoorden bij de inboedel, evenals een handboom, wiggen, waag-hout, vier lampen, een oliekan, schalen en een evenaar met 83 kg gewicht.

Koper Kornelis de Regt uit Colijnsplaat was er slechts drie jaar korenmolenaar en van 1884 tot 1897 was dat Dirk Aart Berkhouwer uit Nieuwerkerk aan den IJssel. Vanaf 1900 voerde eigenaar Gerrit Korporaal ingrijpende wijzigingen door. In de voormalige machinekamer, die in 1902 half in de molenberg was gebouwd, werd een stoomlocomobiel geplaatst. In 1915 ging Pieter Kalis bij zijn schoonvader op de molen werken. Vanaf 1931 ging Korporaal samen-

werken met graanhandel Leeuwenburgh uit Mijnsheerenland. In het nabij gelegen pakhuis werd een hulpgraanmaalterij ingericht met een door een elektromotor aangedreven koppel stenen. Het is bekend dat het graan bestemd om brood voor de armen te bakken, werd gemalen op de molen in Puttershoek. In 1944 stierf Korporaal, nadat hij bekneld raakte tussen een paardenwagen en een muur.

Tot 1945 werd er met drie koppels stenen gemalen: een blauwe steen voor het malen van tarwe voor de bakkers, een 16er kunstmaalsteen voor veevoerders en een breeksteen voor het breken van paardenbonen en later maïs. De toenmalige zes bakkers in Puttershoek namen wekelijks twee tot drie baaltjes van 50 kg af en ook de veevoeromzet was vrij groot. In 1948 kocht Leeuwenburgh de reeds in verval geraakte molen en deed deze in 1955 aan de gemeente Puttershoek over voor het symbolische bedrag van één gulden. De gemeente Puttershoek liet de molen meteen daarna restaureren. De stenen romp werd in die tijd eerst wit geschilderd. Later is de gehele romp gezandstraald, waardoor de natuurlijke steenkleur is teruggekeerd. De molen is in 1987 opnieuw gerestaureerd en is sinds 1992 in eigendom en beheer bij de Stichting Molens Hoeksche Waard. Korenmolen De Lelie is wekelijks draaiende te zien. Men maalt ter demonstratie zo nu en dan wat veevoer.

In 2020 is een begin gemaakt om de voormalige machinekamer te restaureren en deze te gaan herinrichten als expositieruimte. Verder is er naast de molen een schuurtje gebouwd dat financieel mogelijk was dankzij materialen e.d. die door bedrijven beschikbaar waren gesteld. Begin september 2021 werd de molen heringebruik genomen.

Technische informatie

Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 1 koppel maalstenen
Vlucht	: 24,00 m
Wiekstelsel	: Oud-Hollands
Binnenroede	: 24,00 m., ijzer gelast, fabr. Derckx te Beegden, nummer 545, bouwjaar 1987
Buitenroede	: 24,00 m., ijzer gelast, fabr. Derckx te Beegden, nummer 546, bouwjaar 1987
As	: gietijzer, fabr. F.J. Penn & Comp. te Dordrecht, nummer 297, bouwjaar 1865, lengte 4,70 meter.
Vang	: vaste Vlaamse blokvang met 4 stukken, wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 70 kammen, steek 10,3 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 33 staven, spoorwiel : 120 kammen, steek 7,5 cm, steenrondsel: 37 staven

Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 6,88
Kruiwerk	: Engels kruiwerk, gietijzeren onderrail, rest staal, kruihaspel
Biotoop	: redelijk
Rijksmonumentnummer	: 32246
GPS	: RD-coördinaten X = 98,992 Y = 424,094 GPS-coördinaten 51°48,16'N 4°34,51'E
Specificaties	: maalstenen: 1 koppel 16-er kunststenen, luiwerk: sleepluiwerk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01979
Naam	: korenmolen De Lelie
Plaats	: Puttershoek
Adres	: Molendijk 2, 3297 LC Puttershoek
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: ronde stenen grondzeiler
Functie	: korenmolen
Maalvaardig	: maalt op vrijwillige basis. Opmerking: Voor het laatst gerestaureerd in 1987. De molen verkeert in een redelijke tot goede staat van onderhoud
Bouwjaar	: 1836
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: J.C. in 't Veld, tel. 06 – 57379439
Nevenmolenaars	: T.A.J. Hop, tel. 06 – 57961733 en P. Lodder, tel. 06 - 29265022
Openingstijden	: zaterdag van 09.30 – 17.00 uur, als de molen in bedrijf is en op afspraak.

Korenmolen Windlust te Westmaas

Geschiedenis

Sinds mensenheugenis stond op de baard van de korenmolen Windlust in Westmaas het jaartal 1864 vermeld. De ingebeitelde tekst boven de toegangsdeur aan de noordzijde van de molen geeft echter het jaar 1853 aan als het bouwjaar. Tijdens de res-

tauratie in 2008/2009 is er onderzoek gedaan naar het werkelijke jaar van de stichting van de molen. De uitkomst van dat onderzoek gaf onomstotelijk aan dat 1853 het bouwjaar was. Om die reden is in 2009 het jaartal 1853 op de baard van de molen aangebracht.

Omdat er anderhalve eeuw lang het jaartal 1864 op de baard van de molen stond, is het begrijpelijk dat daarover nogal wat vragen werden gesteld. De verklaring hiervoor is als volgt. De molen werd, zoals de gevelsteen boven de toegangsdeur aangeeft, gebouwd in 1853. De eerste molenaar was Pieter de Koning. In 1857 werden Willem Cornelis Heijkoop, afkomstig uit Meteren (Gld.) en zijn vrouw Dirkje van der Jagt eigenaar van de molen. Het leven van Dirkje was een aaneenschakeling van menselijke drama. Toen zij in 1857 op ongeveer 30 jarige leeftijd met Heijkoop trouwde, was zij uit eerdere huwelijken al twee keer weduwe.

Na haar huwelijk met Heijkoop hield de narigheid niet op. Een van de twee dochters geboren uit haar huwelijk met Willem Cornelis Heijkoop overleed en tot overmaat van ramp overleed in de herfst van 1863 ook haar man Willem Cornelis Heijkoop. Dirkje was

toen voor de derde keer weduwe. Begin 1864 besloot zij zelf het molenaarsbedrijf voort te zetten en was daarmee waarschijnlijk de eerste vrouwelijke molenaar in de Hoeksche Waard. Zij liet wat noodzakelijk onderhoudswerk aan de molen verrichten waaronder het schilderwerk. Haar besluit om als zelfstandig molenaar het bedrijf voort te zetten, wilde zij aan iedereen laten weten. Dat deed ze door op de baard van de molen het daar vermeldde jaartal 1853 te laten overschilderen in 1864, het jaar van een nieuw begin.

In 1868 verkocht Dirkje de molen aan de in de Hoeksche Waard bekende molenaarsfamilie Van der Sluis en vertrok naar Brielle. De familie Van der Sluis leverde tot 1939 de molenaars die de korenmolens

Windlust draaiende hielden. In 1939 werd de molen verkocht aan de familie Leeuwenburgh, een geslacht van landbouwers en graanhandelaren. Onderin de molen staat als herinnering aan vervlogen tijden een maalkoppel dat wordt aangedreven door een elektromotor.

In 1961 verkocht de eigenaar, de heer C. Leeuwenburgh, de molen aan de gemeente Westmaas, die de molen in de jaren 1962/1963 liet restaureren. Na de herindeling in 1984 kwam de nieuwe gemeente Binnenmaas in het bezit van de molen en in 1992 werd deze in eigendom en beheer overgedragen aan de huidige Stichting Molens Hoeksche Waard. De molen is in 2008/2009 volledig gerestaureerd en is draai- en maalvaardig. Er wordt weer regelmatig tarwe gemalen.

Technische informatie

Type	: ronde stenen stellingmolen
Functie	: korenmolen
Inrichting	: 1 koppel door de wind aangedreven blauwe maalstenen en 1 koppel elektrisch aangedreven kunststenen, 1 koppel kunststenen (demo)
Vlucht	: 20,70 m
Wiekstelsel	: Oud-Hollands
Binnenroede	: Fabricaat Straafhof, nummer 0231, bouwjaar 2008
Buitenroede	: Fabricaat Straathof, nummer 0232, bouwjaar 2008
As	: gietijzer, fabr. Penn & Bauduin te Dordrecht, nummer 343, bouwjaar 1870, lengte 4,00 meter.
Vang	: losse Vlaamse blokvang uit 4 stukken, wipstok
Bovenwiel of aswiel	: 57 kammen, steek 11 cm
Overige molen- of aandrijfwielen	: bovenschijfloop: 29 staven, spoorwiel : 66 kammen, steek 9,5 cm, steenschijf: 24 staven
Overbrengingsverhoudingen	: 1 : 5,41
Kruiswerk	: 28 houten rollen, kruiswiel
Biotoop	: matig
Rijksmonumentnummer	: 38858
GPS	: RD-coördinaten X = 91,814 Y = 422,611 GPS-coördinaten 51°47,31'N 4°28,28'E
Specificaties	: Maalstenen: 1 koppel 15-er blauwe stenen (operationeel) en 1 koppel 16-er kunststenen (demo) en 1 koppel kunststenen elektrisch aangedreven (operationeel)
Luiwerk	: sleepluiwerk

Algemene informatie

Ten Bruggencatenummer (TBC nr.)	: 01986
Naam	: Windlust
Plaats	: Westmaas
Adres	: Van Koetsveldlaan 2d, 3273 AL Westmaas
Gemeente	: Hoeksche Waard
Provincie	: Zuid-Holland
Molencategorie	: windmolen
Type	: ronde stenen stellingmolen
Functie	: korenmolen

Inrichting	: 1 koppel maalstenen elektrisch aangedreven (operationeel) 1 koppel blauwe maalstenen (operationeel) 1 koppel kunststenen (demo)
Maalvaardig	: Maalt op vrijwillige basis, voor het laatst gerestaureerd in 2008/2009
Bouwjaar	: 1853
Eigenaar	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Molenaar	: A.A.J. Mulder, tel. 06 - 44207398
Nevenmolenaars	: G.M. de Bruin, tel. 06 - 54616852 en W.A. van der Giesen, tel. 0186-571318
Sleutelhouder	: Stichting Molens Hoeksche Waard
Openingstijden	: zaterdag van 10.00 – 15.00 uur, als de molen in bedrijf is en op afspraak.

Inhoudsopgave jaarverslag 2021 Stichting Molens Hoeksche Waard

Voorwoord	2	De molens en hun bijzonderheden	15
Visie, doelstelling en beleid	3	Korenmolens Windlust Goudswaard	15
Onderhoud, veiligheid en restauratie.....	4	Korenmolens 't Vliegend Hert	
De molenbiotoop	4	's-Gravendeel	16
Restauratie/renovatie molens	6	Korenmolens molencomplex Heinenoord	18
Overige zaken	8	Korenmolens De Hoop Maasdam	20
Molenaars en vrijwilligers	10	Poldersche of Anthony molens Maasdam	21
Molensbezit	11	Korenmolens De Goede Hoop	
Bezetting van de molens	11	Mijnsheerenland	23
Omwentelingen en bezoekers	12	Oostmolens Mijnsheerenland (Blaaksedijk)..	25
Financieel overzicht 2021	13	Korenmolens Simonia Piershil	26
Bestuur	13	Korenmolens De Lelie Puttershoek	27
Overzicht vrijwilligers per 31.12.2021	14	Korenmolens Windlust Westmaas	29

Stichting Molens Hoeksche Waard

Opgericht	:	13 december 1991
Domicilieadres	:	Gemeentehuis, Sportlaan, Maasdam
Postadres	:	Postbus 5525, 3270 AA Mijnsheerenland
Bankrekening	:	NL95 RABO 0354334689
Inschrijving handelsregister KvK	:	41120950
ANBI-instelling	:	per 1.1.2008 ANBI-instelling
Website	:	www.molenshoekschewaard.nl